

Verslag

Overleg	: Bestuurlijke netwerkbijeenkomst omgevingsdiensten en VTH
Datum	: 19 mei 2021
Tijd	: 13.00 - 15.00
Locatie	: MS teams
Deelnemers	: Theo Alkemade, Ben van Assche, Marnix Bakermans, Freek Buijtelaar, Glimina Chakor (ronde II afwezig), Marcel Companjen, Kees van Dalen (ronde II afwezig), Petra Doornenbal, Walter Gerritsen, Marco Goedknegt, Ivo ten Hag, Frank van Hulle, Theo Janssen, Ad Jongenelen, Christiaan van der Kamp, René Kraaijenbrink, Ingrid Lambregts, Rik van der Linden (ronde II afwezig), Ellen Nauta-van Moorsel, Cors Punt, Wim Oosterwijk (ronde II afwezig), Joost van Oostrum, Anko Postma, Marc van Schuppen (ronde II afwezig), Lydia Sneevliet, Ton Spaargaren, Gerrit Spelt, Liesbeth van Tongeren, Carlo Vankan, Wim Vos, René Verhulst, Jan-Hein de Vreede, David de Vreede, Thierry van Vugt, Monica Wichgers, Ariane Zwarts.
Aanwezigen	: Wim Fred Dil, Leonie Jorna, Patricia Palmen, Inge de Vries, Mark van Waas, Andrew
VNG-bureau	: Wiersma

Inhoudelijke aftrap door Freek Buijtelaar (wethouder Borger-Odoorn)

Freek Buijtelaar, portefeuillehouder VTH in de VNG bestuurlijke commissie RWM, stelt de andere portefeuillehouders VTH voor. Dit zijn Ingrid Lambregts (wethouder Doetinchem), Frank van Hulle (wethouder Terneuzen), Harriet Tiemens (wethouder Nijmegen, afwezig).

Dit is een herstart van de eerdere netwerkbijeenkomsten rondom bestuurlijke en inhoudelijke thema's die de omgevingsdiensten raken. Bij deze eerste bijeenkomst wordt stilgestaan bij de commissie van Aartsen. De VNG heeft een eerste reactie gegeven op rapport Van Aartsen. De commissie VTH wil komende weken tot een nadere aanscherping en duiding van de reactie komen. Deze bijeenkomst gebruiken we mede voor nadere standpuntbepaling op het rapport. Het rapport wordt ook besproken in de commissie EKEM (liaison Cors Punt, raadslid Moerdijk, was ook aanwezig).

Daarnaast wordt tijdens deze netwerkbijeenkomst stil gestaan bij de implementatie van de Omgevingswet in relatie tot de omgevingsdiensten.

In drie deelgroepen wordt de input van de deelnemers verzameld.

Ronde I, het rapport Van Aartsen

De reacties van de bestuurders in alle drie de groepen over het rapport zijn kritisch. De volgende reacties worden gegeven:

De analyse is niet herkenbaar:

- In veel regio's zijn de omgevingsdiensten doorontwikkeld. Daar staat een goede professionele Omgevingsdienst. In het rapport is te weinig oog voor de stappen die wel zijn gezet en waar we vandaan komen. Een aantal dagelijks bestuurders geeft aan trots te zijn op wat de OD doet.
- De voorbeelden die in het rapport worden genoemd zijn allen incidenten, notabene bij complexe BRZO-bedrijven. Zo wordt Tatasteel uitgediept.

- De regionale diversiteit komt niet terug in het rapport. Elke regio heeft zijn eigen kenmerken en vraagstukken. Er zijn regio's die zeer passende oplossingen hebben gevonden voor de uitvoering van hun VTH-taken. Daarbij is sprake van een vergaande samenwerking.
- Er is niet of nauwelijks met bestuurders gesproken van gemeenten.
- Er is daarnaast niet gekeken naar wat nodig is

Proces totstandkoming rapport: Het is jammer dat het niet met de gemeenten tot stand is gekomen. Het gaat over ons maar niet met ons. Het rapport geeft weinig zelfreflectie weer. 'Een zeer centralistisch Haags rapport, met weinig oog voor de realiteit'. Bijzondere stelselverantwoordelijkheid van I&W en waar is BZK?

Weinig aandacht voor het niet nemen van stelselverantwoordelijk bij het Rijk

Jaren terug zijn omgevingsdiensten opgelegd bij gemeenten. Er is weinig oog voor de rol die het ministerie heeft gespeeld. Voor lokale overheden is het gedachtengoed van de omgevingsdiensten een paar jaar geleden over gemeenten neergestort en vervolgens is het rijk achterover gaan leunen, zonder de bijbehorende steun en stelselverantwoordelijkheid te dragen door middelen ter beschikking te stellen, zoals kennis en financiën.

Een stelsel als dit vergt interbestuurlijke samenwerking. Dit hebben we gemist. Zoals een bestuurder aangaf: ik voel me werkelijk een wees. De sfeer van aanbevelingen lijken juist alleen maar verdere verwijdering/afstand voor te stellen. Het stelsel is nu zes jaar werkzaam in de relatie tussen gemeenten en OD's. We hebben met vallen en opstaan moeten leren hoe we samenwerken, wat nog niet klaar is zoals ook uit eerdere rapporten naar voren kwam. Misschien is dit wel het startschot voor de volgende fase. Maar wel ieder vanuit haar eigen rol en verantwoordelijkheid: opdrachtgever, eigenaar, opdrachtnemer en stelselverantwoordelijke. Vereiste is interbestuurlijke samenwerking.

Financiële tekorten: Gemeenten moeten door grote uitgaven op andere terreinen gaan bezuinigen en daarmee ook op de OD's. Terwijl het terrein van de fysieke leefomgeving ook veel aandacht vraagt. Een professionele uitvoering kost, en daarmee de uitvoering door OD's, veel. OD's moeten ook ruimte krijgen om zich verder inhoudelijk te ontwikkelen. Help daar als rijk bij.

Democratische legitimiteit en rol raadsleden: De voorstellen van de commissie houden geen rekening met de democratische legitimiteit en rol raadsleden. De voorstellen passen niet bij het staats- en bestuursrechtelijke bestel waar de Omgevingsdiensten in zijn georganiseerd.

Normfinanciering: In de regio is men ondertussen gewend aan de outputfinanciering. De commissie stelt een normfinanciering voor. Dat betekent een volledig andere richting dan de afgelopen jaren is ingezet en die nodig is om gerichte en onafhankelijke uitvoering te geven aan het VTH-stelsel. Een normfinanciering is niet de oplossing om gerichte uitvoering te geven, die ook past bij de opgaven die bevoegd gezagen hebben. Denk daarbij o.a. aan de uitvoering van de Omgevingswet.

Opschaling: Opschaling is een technocratische gedachte. Met meer bemoeienis vanuit het rijk en meer afstand wordt de uitvoering beter? Terwijl anderzijds juist van ons bestuurders wordt gevraagd om meer verantwoordelijk richting burgers te dragen. Belangrijkste taak is de burger

helpen, zorg te dragen voor een veilige en schone leefomgeving. Het verder op afstand plaatsen en schaalvergroting leidt tot verdere vervreemding van burger en politiek.

Urgentie: positief is dat het rapport een spiegel voor houdt en urgentie geeft om de omgevingsdiensten en het stelsel door te ontwikkelen.

Kennis en expertise: Er is behoefte aan kennis en expertise ontwikkeling, dat hoeft niet in een ouderwetse technocratische oplossingen door grote diensten neer te zetten. We zien een aantal OD's die hierin juist een hele goede balans hebben gevonden in nabijheid en onafhankelijkheid. Dat is wat we noemen professionaliteit.

Een aantal DB-leden van OD's hebben aangegeven dat er een reactie wordt/is opgesteld richting lenW over het rapport van de commissie van Aartsen. Deze reactie delen zij met de VNG.

Ronde II, VTH en de Omgevingswet (in relatie tot Omgevingsdiensten)

Omgevingswet (OW) is een grote opgave. De gemeente lukt het wel om een visie op stellen, maar ombouw naar omgevingsplan is de Omgevingsdienst voor nodig. Omgevingsdiensten worden met de OW primaire partners. De bedoeling van de Omgevingswet is goed, de uiteindelijke uitvoering en resultaten zeer spannend.

Vraag daarbij is dan of je als gemeente goed wordt bediend; er moet dus echt al vroeg contact zijn. Met elkaar weten we nog niet welke vragen we hebben en wat nodig is. Het vraagt een anticiperende OD, maar tegelijkertijd geeft dat ook veel onzekerheid aan beide kanten. Wat kun je voor elkaar betekenen en wat ga je van elkaar vragen, is daarbij belangrijk! Goede verhoudingen zijn dus essentieel, net zoals ruimte en toch ook enige sturing. Een uitgeklede OD helpt dan niet.

Ook vraagt de uitvoering om enige uniformering in de regio omdat het anders ondoenlijk is voor de OD. Je kunt niet alle wensen vervullen.

Welke bestuurlijke afweging wil je hebben, en kan de OD daarin bieden. Kun je daar regionale afspraken over maken, maar wel dusdanig dat die lokale afwegingsruimte nog steeds kan, maar dat het wel uitvoerbaar is. Welke nabijheid kan de Omgevingsdienst bieden, terwijl dan wel ook nog kostenefficiënt is en effectief is. Uiteraard met waarborgen bij de uitvoering van het toezicht voor onafhankelijk. De vragen rondom de omgevingswet gaan met name over expertisebehoefte bij de beleidsontwikkeling en vergunningverlening (randvoorwaarden).

De OD dat zijn wij en die is dus van ons. De OD hebben we in nabijheid nodig.

De bestuurders maken zich wel zorgen om hoe de rol van raadsleden in deze regionale context goed vervuld kan blijven worden. Hoe kun je in deze complexiteit de raadsleden in hun rol houden?

Voorbeelden/vraagstukken/signalen uit regio's:

- Veel verschil tussen gemeenten wat een goede OD is, daarom scenario's opgesteld om een gemene deler te vinden en daar uit gekozen.
- De OD heeft een rondje langs de gemeenten gemaakt om behoeftes op te halen.

- De OD heeft aangegeven wat ze kan bieden aan de regio, en vervolgens aan gemeenten de ruimte geboden om daaruit te kiezen (binnen bepaalde marges).
- In sommige regio's nog een uitvoeringsdienst, maar ambtelijk wens om er een echte Omgevingsdienst van maken, met adviserende taken. Omgevingsdienst nu nog te toetsend en zwart-wit. Hoe transformeer je dat naar die bestuurlijke afweging?
- Goed om te zien hoe OD vraaggericht werkt en actief vraag stelt!
- Er straalde veel trotsheid van de bestuurders over de OD's!
- Zouden we in dit verband ook niet moeten hebben over de relatie GGD/Veiligheidsregio en hoe we dat implementeren.

Tot slot: De OW kost veel; gemeenten zitten echter krap; dit heeft zijn weerslag op de relatie met de OD. Daarnaast maken bestuurders zich zorgen over mogelijk uitstel van de OW; dit doet het bestuurlijk niet goed. Geloofwaardigheid en betrouwbaarheid van de lokaal politiek staat onder druk.

Vervolg van de netwerksessies voor DB-leden OD's

Voor het vervolg is er behoefte aan:

- 2 - 4 keer per jaar een bijeenkomst organiseren;
- Om kennis uit te wisselen op inhoudelijk én organisatorische thema's zoals WKB, bodemtaken, discussie bruidsschat, arbeidsmarktkrapte en opvolging Van Aartsen;
- Ook graag horen hoe het in andere regio's gaat, best practices;
- Prikkelen met een hoogleraar;
- Gebruik ons bestuurders meer om standpunten van de VNG te bepalen;
- Gezamenlijke lobby richting Den Haag;
- Nuttig om dit te doen!